

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUS

Vuosikertomus 2022

Ylituomarin katsaus

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden vuosi 2022 oli varautumisen ja vaihtuvuuden mutta myös vakauden aikaa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa ja sodan jatkuminen läpi vuoden 2022 ravistelivat koko maailman turvallisuuden tunnetta ja vireyttivät myös tuomioistuinlaitoksen valmiussuunnittelun. Yhteistyö Puolustusvoimien kanssa avasi uudenlaisia näkymiä ja johti ottamaan huomioon paljon vakavammatkin toimintaympäristön uhat, häiriöt ja muutokset kuin ennakoitua katkokset sähkönjakelussa, jotka nekin onneksi jäivät toteutumatta. Hallinto-oikeuden valmius- ja varautumissuunnittelu asetti asioita myös mittasuhteisiin ja vahvisti sitä, miten olennaista on keskittyä olennaiseen aivan arkipäiväisessäkin työssä.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen saapuneiden lainkäyttöasioiden määrä on pysynyt vuosittain samana viime vuosina. Myöskään ratkaistujen asioiden määrässä ei suurta vaihtelua ole ollut. Vakaa suorittaminen kertoo siitä, että asiantuntevalla ja määrällään nykyisen suuruisella henkilöstöllä hallinto-oikeus saavuttaa sille asetetut tulostavoitteet ja toimii tasaisesti ja luotettavasti, vaikkakin turhan pitkien käsittelyaikaisten paineissa. Menestys hallinto-oikeuksien valtakunnallisessa taloudellisuus- ja tuottavuusvertailussa ei riitä huojentamaan henkilöstön mieltä asiakkaita puhumattakaan, kun käsittelyaikatilastot otetaan esiin. Vakautta uhkaa myös edelleen ajankohtainen henkilöstön turhan kiihas vaihtuvuus. Se saa koneen yskimään, kuormittaa henkilöstöhallintoa ja vaikuttaa lainkäytön tehokkuuteen, kun uusia tulijoita perehdytetään talon tavoille ja ohjataan ottamaan substanssia haltuun. Uudet työtoverit ovat tuki myös piristysruiske: on virkistävää saada hallinto-oikeuteen uusia vahvuuksia ja näkökulmia.

Hallinto-oikeuksien yhteinen laatuhankekin keskittyi vuonna 2022 alkaneessa toisessa vaiheessaan mitä olennaisimpaan, kun työskentelyn kohteena oli hallinto-oikeuksien päätösten rakenne ja kirjoittaminen. Hallinto-oikeuksien väliset keskustelut ja pyrkiminen yhteismitalliseen tapaan kirjoittaa päätös osoittautuivat varsin hyödyllisiksi ja nostivat esiin päätöksen laatimiseen liittyviä kipukohtia, joita korjaamalla päätöstekstejä on mahdollista järkevöittää ja tehdä sitä kautta työskentelystä myös entistä mielekkäämpää. Toteutuessaan nämä positiiviset vaikutukset johtanevat myös nykyistä lyhyempiin käsittelyaikoihin.

Vuosi 2022 sinetöi hallinto-oikeuden toiminnan sähköistymisen, kun syyskuussa nautimme kakkukahvit sen kunniaksi, että operatiivinen ratkaisutoiminta vanhassa asianhallintajärjestelmässämme Astassa päättyi. HAIPA-järjestelmä on saatettu erottamattomaksi osaksi hallinto-oikeuden arkea, ja mitä pitemmälle viime vuosi kului, sitä useammin käytäviltä kuului, että HAIPA on helpottanut työntekoa. Monen ulkopuolisen tahon esittämä arvio siitä, että toimintatapamuutosten sisäajaja hyväksyntä vie kaksi vuotta, näyttää osuvan hyvinkin oikeaan.

Vain muutos on pysyvää. Vuosi 2023 konkretisoi maassamme merkittävän hallinnollisen muutoksen, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja toteuttavat sote-uudistuksen. Maailman turvallisuuspoliittisen tilanteen soisi muuttuvan ja rauhan palaavan Ukraina. Hallinto-oikeuden arjessa laatuhankekin työn jalkauttaminen osaksi jokapäiväistä työtämme vaatii muutosten hyväksyntää ja yhteen hiileen puhaltamista. Yhä näppärämmiksi HAIPA-käyttäjiksi tuleminenkin haastaa meitä yhä. Muutosten salaisuus on keskittää voimansa uuden rakentamiseen sen sijaan, että vastustaisi vanhaa.

Esitän lämpimät kiitokseni koko hallinto-oikeuden henkilökunnalle vuodesta 2022 ja toivon meille sinnikkyyttä ja yhteisymmärrystä uuden rakentamisessa vuonna 2023.

Tiina Hyvärinen

ylituomari

Överdomaren har ordet

För Tavastehus förvaltningsdomstol var 2022 ett år av beredskap och omsättning, men också stabilitet. I hela världen var Rysslands anfall mot Ukraina i februari och kriget, som pågick hela 2022, omvälvande för trygghetskänslan och detta aktiverade beredskapsplaneringen också inom domstolsväsendet. Samarbetet med Försvarsmakten öppnade helt nya utsikter och ledde till att vi var tvungna att beakta också betydligt allvarigare hot, störningar och ändringar än de förutsedda avbrotten i eldistributionen, som tack och lov inte heller de förverkligades. Med förvaltningsdomstolens förberedelser och beredskapsplanering fick frågorna också de rätta proportionerna och bekräftade hur väsentligt det är att koncentrera sig på det väsentliga också i vårt vardagliga arbete.

De senaste åren har antalet rättskipningsärenden som inlämnats till Tavastehus förvaltningsdomstol på årsnivå varit mer eller mindre oförändrade. Variationerna i antalet avgjorda ärenden har inte heller varit stora. Av det stabila presterandet kan man avläsa att förvaltningsdomstolen med en kompetent personal i den nuvarande storleksklassen uppnår de för förvaltningsdomstolen uppställda resultatmålen och verkar stabilt och tillförlitligt, dock med ett tryck på de onödigt långa behandlingstiderna. När statistiken över behandlingstiderna tas fram kan personalen, för att inte tala om kunderna, inte känna sig lättade över att förvaltningsdomstolen har haft framgång i den nationella jämförelsen av den ekonomiska lönsamheten och produktiviteten. Den onödigt snabba personalomsättningen, som fortfarande är aktuell, utgör också ett hot mot stabiliteten. Den får maskineriet att hosta, belastar personalförvaltningen och påverkar rättskipningseffektiviteten, när vi introducerar nykomlingarna till våra vanor och vägleder dem att få kontroll över substansen. Nya arbetskamrater har naturligtvis också en uppiggande effekt: det är uppfriskande med nya styrkor och aspekter på arbetet i förvaltningsdomstolen.

Den andra fasen av förvaltningsdomstolarnas gemensamma kvalitetsprojekt, som inleddes 2022, koncentrerade sig på något av det mest väsentliga, det vill säga arbetet med strukturen för förvaltningsdomstolarnas beslut och hur besluten ska skrivas. Det visade sig vara synnerligen nyttigt att föra en dialog mellan förvaltningsdomstolarna och försöka hitta ett mera enhetligt sätt att skriva besluten. Detta lyfte fram smärtpunkterna för utarbetandet av ett beslut. Genom att åtgärda dessa är det möjligt att skapa smidigare beslutstexter och därigenom också ge arbetet större mening. När dessa positiva konsekvenser utfaller lär de också leda till kortare behandlingstider än i dag.

Med 2022 beseglades också förvaltningsdomstolens elektroniska metoder, när vi i september blev bjudna på kaffe med dopp för att fira att den operativa verksamheten med avgöranden i det gamla dokumenthanteringssystemet Asta upphörde. HAIPA-systemet har blivit en oskiljaktig del av förvaltningsdomstolens vardag och ju längre året led desto oftare kunde man i korridorerna höra att HAIPA hade underlättat arbetet. Det som många externa instanser har sagt, att det tar två år att köra in och godkänna ändringar i rutinerna, verkar stämma exakt.

Endast förändring är beständig. År 2023 kommer en betydande administrativ förändring att konkretiseras i vårt land, när välfärdsområdena inleder sin verksamhet och genomför social- och hälsovårdsreformen. Man skulle önska att den säkerhetspolitiska situationen i världen ändras och att freden återvänder till Ukraina. För att kvalitetsprojektets arbete ska bli en del av vårt dagliga arbete inom förvaltningsdomstolen är vi tvungna att acceptera förändringar och arbeta för gemensamma mål. Det är fortfarande en utmaning för oss att bli allt flinkare i användningen av HAIPA. Hemligheten bakom förändringar är att koncentrera sina krafter på att bygga upp det nya i stället för att motsätta sig det gamla. Jag riktar ett varmt tack för 2022 till samtliga anställda vid förvaltningsdomstolen och önskar oss alla uthållighet och samförstånd vid uppbyggandet av nytt 2023.

Tiina Hlyvärinen

överdomare

1. OSASTO

Hallinto-oikeuden 1. osastolla ratkaistavia pääasiaryhmiä ovat sosiaali- ja terveydenhuoltoasiat, elinkeinoasiat mukaan lukien maataloustukia ja valtiontukia koskevat asiat, sekä veroasiat. Osaston johtajana toimi hallinto-oikeustuomari Juhana Niemi. Osastolla työskenteli vuoden päättyessä 15 tuomaria, asessori, kuusi esittelijää, kärjänotaari, kaksi notaaria ja neljä lainkäyttösihteeriä. Osasto toimi kolmeen tiimiin jakautuneena.

Vuonna 2022 osastolla ratkaistiin yhteensä 1543 asiaa, jotka muodostivat noin 54 % koko hallinto-oikeuden ratkaisujen määrästä. Toiminnan tehokkuus pysyi näin ollen hyvin korkealla tasolla. Suullisia käsittelyjä vuonna 2022 järjestettiin hieman enemmän kuin edellisenä vuonna, yhteensä 50 tilaisuutta. Lähes kaikki suulliset käsittelyt osastolla koskevat lasten huostaanottoasioita, joissa hallinto-oikeuden on poikkeuksellisesti tehtävä lastensuojelulain nojalla asiassa ensiasteen ratkaisu viranhaltijan hakemuksesta. Hallinto-oikeuteen valittiin uudet asiantuntijajäsenet toimikaudeksi 1.11.2022-31.10.2027, missä yhteydessä lastensuojeluasioihin saatiin lisää asiantuntijajäseniä.

Toukokuussa 2022 saatiin päätökseensä osaston viimeiset paperisiin asiakirjoihin perustuvat jutut perinteisessä Asta-asianhallintajärjestelmässä. Sähköiseen asioiden käsittelyyn ja uuteen HAIPA-järjestelmään siirtyminen tapahtui intensiivisesti ja lopulta odottamattomankin jouhevasti. Vaikka uusien menettelyjen hiominen merkitsi huomattavaa ponnistusta koko henkilöstölle, panostus alkoi jo vuoden kuluessa tuottamaan hyötyjä. Työskentely siirtyi vähitellen etäyhteyksiltä takaisin hallinto-oikeuteen. Suurin osa osaston henkilökunnasta tulee kuitenkin Hämeenlinnan ulkopuolelta ja etätyöskentely jatkuu laajasti, minkä uudet sähköiset menettelyt osaltaan hyvin mahdollistavat.

Osaston jutturakenteeseen vaikuttivat vuonna 2022 yhä koronavirusepidemian tuomat tartuntatautiasiat sekä yritysten taloudellisia tukia koskevat asiat. Kevään aikana ratkaistiin myös poikkeuksellinen määrä veroasioita, jotka oli siirretty useista hallinto-oikeuksista oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 11 §:n nojalla Hämeenlinnaan käsiteltäväksi yhdessä samaan asiakokonaisuuteen kuuluvien asioiden kanssa. Vuoden loppupuolella alettiin varautua myös hyvinvointialueiden perustamisen aiheuttamiin muutoksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoasioita ratkaistiin koko hallinto-oikeudessa yhteensä 1484 asiaa, mikä on noin 12 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Kuitenkin myös saapuneiden asioiden määrä kasvoi noin sadalla, yhteensä 1565 asiaan. Muun ohella lastensuojeluasioiden määrä nousi ja Kelan tekemiä toimeentulotuen takaisinperintää koskevia hakemuksia tuli vireille 128 kappaletta. Mielenterveysasioiden siirryttyä 2. osastolle vuoden alusta lukien 1. osastolla ratkaistiin sosiaali- ja terveydenhuoltoasioita hieman aikaisempaa vähemmän eli 989 asiaa. Ratkaisutoiminnan laatuun ja sujuvuuteen panostettiin muun ohella lastensuojeluasioissa ja käsittelyaikoja saatiinkin näissä asioissa hieman lyhennettyä. Juttumäärien kasvaessa käsittelyajat kehittyivät kuitenkin useissa kiireellisissä asiaryhmissä noususuuntaisina. Keskimääräinen käsittelyaika kaikissa sosiaali- ja terveydenhuoltoasioissa oli nyt 8,5 kuukautta.

Hallinto-oikeus julkaisi tahdosta riippumattonta kehitysvammaisen erityishuoltoa koskevan ratkaisun, joka koski Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksen valituskelpoisuutta. Valituksenalaisella päätöksellä oli lopetettu valittajan tahdonvastainen erityishuolto. Koska päätös ei koskenut tahdonvastaisen erityishuollon antamista, vaan sen lopettamista, ei kyse ollut mielenterveyslain 24 §:n 2 momentissa tarkoitetusta päätöksestä, johon sai hakea muutosta valittamalla. (Hämeenlinnan HAO 22.12.2022 H2696/2022)

Maaseutuelinkeinoasioissa Hämeenlinnan hallinto-oikeuden tuomiopirina on koko Manner-Suomi, lukuun ottamatta porotalouden ja luontaiselinkeinojen tukia sekä kolttalain mukaisia tukia. Näitä maatalouden EU-tukivälineitä ja kansallisia maataloustukia koskevia asioita ratkaistiin hieman aikaisempaa vähemmän, 52 kappaletta, keskimääräisen käsittelyajan ollessa 12,9 kuukautta. Elinkeinoasioissa näkyivät koronavirusepidemian johdosta yrityksille maksettuja taloudellisia valtiontukia koskevat asiat. Muun ohella ratkaistiin saman konsernin saamia määrällisiä kustannustukia koskeva noin 50 jutun asiakokonaisuus. Muutoin elinkeinoasioiden kokonaisuuttumäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Hallinto-oikeus julkaisi kaksi maatalouden viljelijätukia vuosilta 2019 ja 2020 koskevaa asiaa. Asioissa oli kysymys siitä, oliko ELY-keskus voinut hylätä tukihakemukset sillä perusteella, että hakija ei ollut hakemuksensa tueksi pystynyt esittämään riittävää selvitystä peltolohkojen hallinnasta. Hallinto-oikeus hylkäsi valitukset. (Hämeenlinnan HAO 9.3.2022 H389/2022 ja 22/0037/1)

Veroasioita ratkaistiin vuonna 2022 poikkeuksellisen paljon, yhteensä 271 asiaa. Muutos johtuu muista alueellisista hallinto-oikeuksista Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen asiakokonaisuuden yhdessä käsittelemiseksi siirretyistä asioista, joita ratkaistiin 177 kappaletta. Juttukokonaisuus koski tilannetta, jossa saman yhtiön osakkaiden verovalitukset kohdistuivat heidän yhtiöstä saamansa tulon verottamiseen. Tämä projekti vaikutti myös veroasioiden keskimääräiseen käsittelyaikaan, joka laski 9,8 kuukauteen. Veroasioita kuitenkin myös saapui tavanomaista enemmän ja vuoden päättyessä vireillä oli 224 asiaa.

1. osaston henkilökunta oli mukana useissa työryhmissä, jotka liittyivät muun muassa sähköiseen asianhallintajärjestelmään (HAIPA), ICT-palvelusopimuksen seurantaan ja verovalitusasioiden muutoksenhakuprosessien sujuvoittamiseen. Hallinto-oikeuksien valtakunnallisen laatuhankekehittämisaikana oli vuonna 2022 päätösten rakenne ja kirjoittaminen. Osaston tuomareita osallistui aktiivisesti laatuhankekehittämisen koordinointiin ja työryhmiin. Järjestyksessä toiset laatupäivät järjestettiin korkeimman hallinto-oikeuden tiloissa 24.–25. marraskuuta. Tuomioistuinten yhteistoiminta jatkui vilkkaana niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Muun muassa kansainvälisen verotuomarijärjestön (IATJ) 12. vuosikokoukseen Budapestissa osallistui osaston tuomari.

2. OSASTO

Hallinto-oikeuden 2. osastolla käsitellään muun muassa valtio-oikeus- ja yleishallinto-oikeusasioita, kunnallisasiota ja ulkomaalaisasioita. Myös maankäyttö- ja rakennusasiat, ympäristöasiat sekä tietyt taloudellista toimintaa koskevat asiaryhmät kuuluvat osastolla käsiteltäviin asiaryhmiin.

Vuoden 2022 lopussa osastolla työskenteli 16 tuomaria, yksi asessori, neljä esittelijää, kaksi notaaria ja neljä lainkäyttösihteeriä. Osaston johtajana toimi hallinto-oikeustuomari Anneli Aura. Vuoden aikana tapahtui useita henkilöstömuutoksia sekä lainkäyttö- että kansliahenkilökunnassa. Koronavuosiensa jälkeen lähityöskentely on lisääntynyt. Osa lainkäyttöhenkilöstöstä työskentelee etätöissä joitakin päiviä viikossa. Vuonna 2022 siirryttiin hallinto-oikeudessa täysimääräisesti lainkäyttöasioiden sähköiseen käsittelyyn ja vuoden lopussa kaikki vireillä olevat asiat olivat sähköisessä HAIPA-asiankäsitelyjärjestelmässä.

Osastolle saapui vuonna 2022 noin 1 280 asiaa ja vuoden aikana ratkaistiin yhteensä 1 300 asiaa, mikä on enemmän kuin edellisinä vuosina. Suullisia käsittelyitä järjestettiin terveydenhuoltoasioissa ja viranhaltijan irtisanomista koskevassa asiassa. Osaston lainkäyttöhenkilöstöä oli mukana myös sosiaaliasioiden suullisten käsittelyjen kokoonpanoissa.

Osaston lukumääräisesti suurimman asiaryhmän muodostavat mielenterveyslain mukaiset asiat, joita ratkaistiin vuoden aikana noin 500. Toiseksi suurimman asiaryhmän muodostavat ulkomaalaisasiat, joita tuli vireille 280 asiaa, mikä oli lähellä edellisen vuoden tasoa. Ulkomaalaisasiat ovat pääasiassa erityyppisiä oleskelulupa-asioita, perhesideperusteista oleskelulupaa koskevia valitusasioita oli ulkomaalaisasioista noin 40 prosenttia. Vuoden 2022 aikana onnistuttiin lyhentämään ulkomaalaisasioiden keskimääräistä käsittelyaikaa.

Osaston kolmanneksi suurimman pääasiaryhmän muodostavat rakentamista koskevat asiat, joita saapui vuoden aikana yhteensä 176 asiaa, mikä vastasi edellisenä vuonna saapuneiden asioiden määrää. Rakentamista koskevia asioita ratkaistiin osastolla 167 asiaa ja ympäristö-asioita 72 asiaa.

Kaavavalitukset ovat maankäyttö- ja rakennusasioissa yksi merkittävä asiaryhmä. Osastolla ratkaistiin vuonna 2022 valitus Tampereen kaupunginvaltuuston hyväksymästä asemakaavan muutoksesta, jolla mahdollistetaan täydennysrakentaminen vastapäätä Tampereen keskustoria, joka on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Kaava-alue on osa Kauppakadun maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Hallinto-oikeus ratkaisi alkuvuonna 2022 valituksen Muuramen kunnanvaltuuston päätöksestä, jolla on hyväksytty Kinkomaan asemakaavan muutos, joka koski muun ohella valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön kuuluvan Kinkomaan sairaala-alueen rakennusten suojelua. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Hallinto-oikeudessa ratkaistiin myös valitusasia, joka koski Äänekosken kaupunginvaltuuston hyväksymää Henttanmäen asemakaavaa ja asemakaavan muutosta, jolla mahdollistetaan alueella harjoitetun metsäteollisuuden laajentuminen. Valituksessa oli kyse siitä, onko kaavassa riittävästi huomioitu liito-oravan elinympäristö. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Vuonna 2022 hallinto-oikeus antoi päätöksen myös Päijät-Hämeen jätteenkäsittelyalueen vaihemaakuntakaavan hyväksymistä koskevissa valitusasioissa. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen.

Kunnallisasiota saapui hallinto-oikeuteen vuonna 2022 hieman edellistä vuotta vähemmän. Hallinto-oikeus käsitteli vuonna 2022 kaksi Jyväskylän liikuntapaikkarakentamisen Hippos-hanketta koskevaa valitusasiaa. Toisessa valitusasiassa hallinto-oikeus jätti valituksen tutkimatta ja toisessa valitusasiassa jätti valituksen osin tutkimatta ja hylkäsi sen muilta osin. Hallinto-oikeus

antoi ratkaisun myös valitusasiassa, joka koski Tampereen kaupunginvaltuuston päätöstä myydä yhteensä noin 23 hehtaarin laajuiset määräalat Tampereen Lahdesjärvelle suunniteltavaa teknologiakeskusta varten. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Hallinto-oikeudessa käsiteltiin myös julkisuudessa esillä olleen kommandiittiyhtiön valitus, joka jätettiin tutkimatta valitusoikeuden puuttumisen vuoksi. Kommandiittiyhtiön kotipaikaksi oli merkitty Ylöjärvi, mutta sillä ei ollut toimintaa Ylöjärvellä eikä sen hallintoa hoidettu siellä. Hallinto-oikeus katsoi muun muassa näistä syistä, ettei kyseinen yhtiö ollut Ylöjärven kaupungin jäsen. Yhtiöllä ei sen vuoksi katsottu olevan oikeutta valittaa Ylöjärven kaupunginvaltuuston päätöksestä.

Osaston lainkäyttöhenkilöstöä on osallistunut viraston sähköisen asianhallintajärjestelmä HAIPAn käyttöönotto-ryhmän toimintaan. Yksi osaston tuomareista toimii valtakunnallisesti viraston HAIPA-yhdyshenkilönä. Osaston tuomareita on osallistunut Tuomioistuinviraston järjestämien koulutusten suunnitteluryhmien sekä hallintotuomioistuinten koulutustyöryhmän toimintaan. Hallinto-oikeuksien valtakunnallisessa laatuhankeessa toimii osaston henkilöstöä työryhmien puheenjohtajina ja jäseninä. Osaston tuomareita osallistui myös European Judicial Training Network (EJTN) päällikkövaihdon isännöintiin elokuussa 2022.

Hallinto-oikeuksien yhteisen laatuhankeen kevät

Laatu ei ole uusi idea. Filosofin sanoin se on ”yksinkertainen ja selvä, ei tavallisesti tule ensimmäisenä, vaan viimeisenä”. Laatu on näin jotain yleisesti tavoiteltavaa ja voisiko nykykielellä sanoa, että täydellisimminkin resursoidulle toiminnalle relevanttia.

Modernimpi laadunhallinta-ajattelu palvelutoiminnassa lienee lähtenyt kehittymään 1950-luvulla Japanissa teollisuuden parissa. Paitsi itse tuotteen tai palvelun ominaisuuksien ja tuotantomenetelmien kehittämiseen, niin myös asiakkaan saamaan laatukokemukseen ja lisäarvoon perustuvan ajattelutavan edut nähtiin nopeasti muuallakin. Nykyään laadun käsite ja laatujärjestelmät ovat luonnollinen osa johtamista sekä strategiatyötä yritystoiminnassa ja usein jo julkisissa organisaatioissakin. Tuomioistuimiin laajemmin laatuajattelun, jossa huomioon otetaan myös oikeudenkäynnin osapuolten ja sidosryhmien odotukset sekä kokemus toiminnan laadusta, voidaan nähdä saapuneen Yhdysvalloissa 1980-luvulla (US Trial Court Performance Standards). Eurooppaan tämä lähestymistapa rantautui seuraavalla vuosikymmenellä useisiin maihin, varhaisia aloitteita näkyi muun muassa Iso-Britanniassa ja Alankomaissa. Samalla ryhdyttiin EU-tasolla voimakkaasti perustamaan tuomareiden vuorovaikutusta ja tuomioistuintoiminnan laadun kehittämistä tukevia järjestöjä sekä toimielimiä. Merkittävää huomiota kansainvälisestikin omalla alallaan edelläkävijänä on saanut Rovaniemen hovioikeuspiirin vuonna 1995 alkanut laatuhanke. Se on ollut myös meidän laatuhankeemme keskeinen inspiraation lähde.

Vaikka laatu ajatuksena on siis ikuinen, niin juuri vastaavaa kuin tämä vuonna 2020 käynnistynyt laatuhanke ei ole tietääkseni hallinto-oikeustasolla ja erityisesti hallintolainkäytössä aikaisemmin tehty. Olemme uuttakin rakentamassa, mutta jo valmiiksi lujalta perustalta. Potentiaali on näissä asioissa ja tässä toiminnassa huomattava, kun saman instanssin tuomioistuimia on useita ja niiden päätöksillä on usein yleistä vaikuttavuutta oikeusjärjestelmään. Aivan omanlaistaan haastetta toisaalta tuovat asiaryhmien ja aineellisen lainsäädännön suuri kirjavuus sekä lukuisat eri viranomaiset oikeudenkäyntien osapuolina. Laatu kun olennaisesti on kykyä yhtenäiseen ja tasaisesti hyvään toimintaan. Toimittuani laatuhankeessamme alusta lähtien yhtenä koordinaattoreista olen päässyt näkemään tätä kehitystä läheltä. Oppimisvauhti on ollut huikea, paitsi kehittämisaiheiden parissa, niin myös itse laatuhankeen toiminnan suhteen. Menettelyt ovat hioutuneet ja ajattelu on avartunut, missä kehityksessä jokainen askel on ollut seuraavan edellytys. Kiitos siitä kaikille osallistuneille. Merkittävänä erityisesti pidän kasvanutta rohkeutta avata toimintaamme ulospäin. Mukaan on haluttu yhä enemmän sidosryhmiemme edustajien kokemuksia ja palautetta, muun muassa kyselyjen ja laatupäivillä pienryhmiin osallistumisen kautta. Tähän haluun lopulta perustuu laadun parantaminen. Lisäksi laatuhanke on tullut mainioksi poikkihallinto-oikeudelliseksi alustaksi lainkäyttäjien yhteiselle keskustelulle. Mukana ovat myös vakuutus-oikeus, markkinaoikeus sekä Ahvenanmaan hallintotuomioistuin.

Laatuhankeen pilottiaiheena vuonna 2021 oli suullisten käsittelyjen valmistelu ja nyt seuraavana teemana on jo työme ydin, päätösten rakenne ja kirjoittaminen. Kollegamme yhteisissä työryhmissä ovat kuvanneet raporteissaan, millaisia vaatimuksia päätöksiimme kohdistuu ja linjanneet suosituksin ja mallein, miten niihin voidaan yhtenäisesti parhaalla tavalla vastata. Paljon hyvää ja myös paljon tekemistä on löytynyt, mihin ei tässä ole tilaa syventyä – luettakoon se mainioista raporteista! Ehkä en kuitenkaan malta olla esittämättä yhtä versiota siitä, millaisen idean niistä itse luen: laadukkaassa päätöksessä tuomioistuin vastaa vaatimuksiin, joilla oikeudenkäynnin osapuolet asian muotoilevat. Päätöksen alkuosan kertoelma kuvaa tiiviin ja johdonmukaisen kertomuksen lailla, miten tuomioistuin on ymmärtänyt asian vaiheet ja vaatimukset. Perustelunsa tuomioistuin taas kirjoittaa ennen muuta ymmärrettäväksi juuri tuon oikeudenkäynnin osapuolille, unohtamatta tietenkään koko päätöksen luettavuutta

muillekin lukijoillemme. Resiitti ja perustelut ovat tasapainossa ja pääosaa näyttelee tuomioistuimen oma ääni, oikeudellisen ajattelun rohkea ja avoin kuvaus. Epävarmuudessakin avoin.

Tänä keväänä laatuhankeemme on kasvanut hyvin ratkaisevaan vaiheeseen – seuraavaksi sana muuttuu teoiksi ja viedään käytäntöön. Vuoro jatkaa työtä siirtyä tuomioistuimille ja jokaiselle lainkäyttäjälle. Tätä jalkauttamista tukemaan laatuhanke järjestää maaliskuussa 2023 hallinto-oikeuksille yhteisen lanseerauspäivän ja marraskuussa kirjoittamiskoulutuksen. Tehtävä on vaativa; tavoitteena ei ole vähempää kuin tuottaa mahdollisimman yhtenäinen ja korkea päätösten laadun kokemus oikeudenkäynnin osapuolille koko maassa. Mitään syytä ei ole olla tähtäämättä kansainvälisestikin korkeimmalle tasolle.

Tälle laadun eteen tehtävälle työlle on odotettavissa tuottoa. Laadusta tunnetusti maksetaan ja laadunhallinta varmistaa tuomioistuimen tapauksessa julkisten varojen tehokkaan käytön. Onnistuttaessa tarpeetonta karsiutuu ja ylilaatuakin voidaan välttää. Voidaan vaikuttaa myös oikeudenkäyntien kestoon. Säästöhankeella ei toki voi määritellä laatuhanke, sen ymmärtää jokainen, joka on oppinut vaikkapa tiivistämään tekstiä taitavasti – kuten kunnan lainkäyttäjä. Laadunhallinnan myötä sen sijaan syntyy tilaa keskittyä olennaiseen työssämme, eli taitavien perustelujen kirjoittamiseen vaativissa asioissa ja laadukkaan oikeudenkäynnin kokemuksen tuottamiseen sen osapuolille. Työn mielekkyys paranee.

Toiveena on, että laatuhanke tänä keväänä saavuttaa kaikki ja tulee eläväksi osaksi työtämme. Tähän tarvitaan jokaisen lukijan myötävaikutusta. Toivotan myös kaikki tervetulleiksi mukaan laatuhankeen toimintaan!

Juhana Niemi,

Laatuhankeen
koordinaattori

Aika haipakkaa

Hallinto-oikeuden toimivaltaan kuuluvien asiasisältöjen kokonaisuuteen nähden oma asiantuntijajäsenen rooliin perustuva kokemukseni hallinto-oikeustyöstä on hyvin rajallinen. Tätä sosiaalihuollon palveluihin rajattua kokemustani on kuitenkin kertynyt jo lähes kymmenen vuoden ajalta Hämeenlinnan ja Helsingin hallinto-oikeuksissa. Lähes viikoittainen työskentely asiantuntijarooliin kuuluvissa tehtävissä on tarjonnut näköalapaikan lastensuojelua ja kehitysvammahuoltoa sekä adoptiota koskeviin asioihin. Tämä kosketus asiakkaiden ja työntekijöiden tilanteisiin on arvokas asia myös päätoimisen työni kannalta: Ihan liian usein nousee esille palvelujärjestelmän ja ammatillisen toiminnan moninaisia ongelmia. Onneksi toisinaan saa ilahtuakin siitä, kuinka taitavasti ammattilaiset ovat yhteistyössä asiakkaiden kanssa saaneet aikaan myönteisiä muutoksia hankaliin elämäntilanteisiin. Asiantuntijana toimiminen vie melkoisesti aikaa, mutta tehtävä soveltuu mainiosti sosiaalialan opettajan työnkuvaan ja joustaviin työaikajärjestelyihin.

Haipakka on itselleni mieleinen sana kuvaamaan tehtävästä toiseen kiiruhtamisessakin läsnä olevaa sujuttelun tuntua. Asioihin perehtyminen vaatii tietenkin aikansa. Asianhallintajärjestelmä HAIPAN käyttöönotto ja siihen liittyvä kehittäminen on paljon vaikuttanut työskentelyyn hallinto-oikeuksissa. Omalla kohdallani HAIPAN tekniset ongelmat ovat olleet vähäisiä. Järjestelmän käyttö on pääsääntöisesti joustavaa ja järjestelmä helpottaa ajankäyttöä ja sen suunnittelua. Kaipuu entiseen kuitenkin iskee ajoittain HAIPAA käyttäessäni. Erityisesti valmistautuessani suullisiin istuntoihin. Napakasti kengännyöreillä yhteen sidottuihin asiakirjoihin perehtymisessä on ollut ihan erityinen lumonsa. Sähköisin hakutoiminnoin isojen asiakirjakokonaisuuksien ja päätösesitysten tarkastelu on kätevää, mutta rasittaa erityisesti silmiä. Entäpä, jos HAIPASSA olisi ajastettuna nelivaiheinen Silmäkin kaipaa rentoutusta -harjoitus: 1) Katso kauas 2) Katso alas ja räpyttele 3) Käy katseellasi läpi kaikki ilmansuunnat ja 4) Tee kahdeksikko. Tämä on 26.1.2023 osoitteessa <https://yle.fi/aihe/a/20-10004136> julkaistu digiajan ohje.

Tilastotiedot käsiteltyjen asioiden määrästä ja kiireellistenkin asioiden käsittelyajoista avaavat näkymää siihen, kuinka hallinto-oikeustyötä tehdään koko ajan jatkuvassa ja kovassa aikataulupaineessa. Hoppua ja hätää en silti koe kohdanneeni niissä lukuisissa prosesseissa, joissa olen vuosien varrella saanut olla päätöksentekijänä mukana Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa. Päätösesitysten kommentteja tutkiessani sekä istunnoissa käydyissä keskusteluissa olen vaikuttunut siitä, kuinka hyvässä yhteistyössä ja kaikkien asiantuntemusta hyödyntäen työtä tehdään. Kokeneiden pitkän linjan tuomareiden taitava ja kannustava tapa jakaa omaa osaamistaan kohtaavat hyvin työuraansa aloittelevien esittelijöiden taidot organisoida työtään yhteistyötä tukevalla tavalla.

Toistuvasti olen saanut todeta Hämeenlinnan hallinto-oikeuden ratkaisuhakuisuuden kehittää asiantuntijajäsenten kanssa tehtävää yhteistyötä ja toimintatapoja. Esimerkkinä edistyksestä joustavuudesta olivat puhelinistunnot mahdollisia jo ennen korona-aikaa. Hyvä uudempi käytäntö on istuntoaikojen varaaminen paperikäsittelyille. Istunnot toteutuvat, mikäli asioita niihin kertyy. Osana prosessien hallintaa asiakirjoihin perehtymiseen varataan riittävästi aikaa. HAIPAN käyttöönoton myötä en enää kovin usein käy oikeustalolla. Aina siellä käydessäni tuottaa iloa, kuinka omia vastuutaan hoitavat sisääntulon vartijat, asiakaspalvelun väki ja talon viihtyisyydestä huolehtivat siistijät. Tiedän, että moni toimintaa tukevien palveluiden parissa työskentelevistä jää katseeni tavoittamattomiin. Vuosien varrella olen saanut havaita, kuinka hyvää huolta Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa pidetään toiminnan yksityiskohdista ja kokonaisuuden kehittämisestä.

Raija Koskinen,
asiantuntijajäsen

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUS

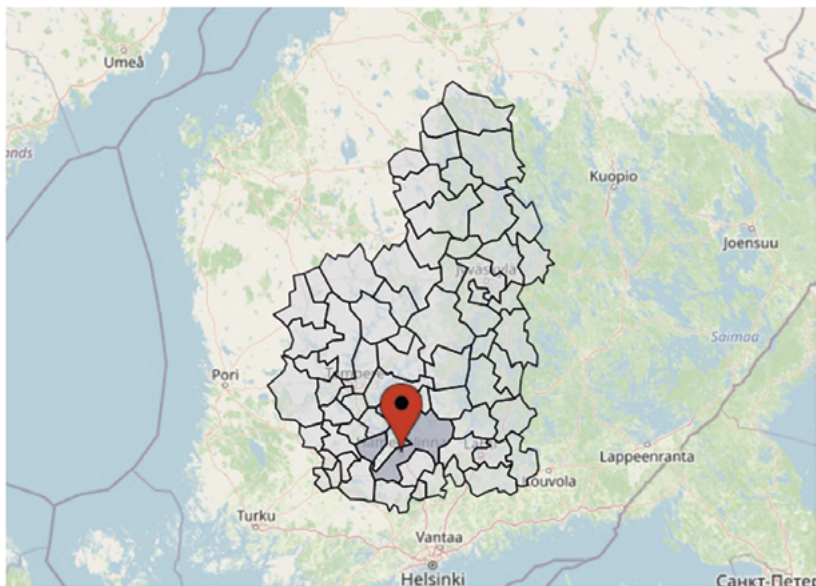
Hämeenlinnan hallinto-oikeus on yksi maamme kuudesta alueellisesta hallinto-oikeudesta. Hallinto-oikeudet ratkaisevat viranomaisten, kuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen päätöksistä tehtyjä valituksia. Hallinto-oikeus tutkii valituksen perusteella viranomaisen päätöksen lainmukaisuuden. Henkilö tai yhteisö, joka pitää valtion tai kunnan viranomaisen päätöstä itseään koskevassa asiassa lainvastaisena, voi pääsääntöisesti valittaa siitä. Viranomainen liittää päätökseensä muutoksenhakuohjeet. Valitus hallinto-oikeuteen on aina tehtävä kirjallisesti.

Hallinto-oikeus on kolleginen tuomioistuin, jossa asiat ratkaistaan esittelystä pääsääntöisesti kolmen tuomarin kokoonpanossa. Joissakin asiaryhmissä kokoonpanoon kuuluu myös sivutoiminen asiantuntijajäsen. Valituksen tultua vireille tutkitaan muun muassa, että

- valitus on tehty määräajassa
- valittajalla on valitusoikeus
- valitus on toimitettu oikeaan, toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Asian käsittely on pääosin kirjallista. Tarvittaessa voidaan järjestää suullinen käsittely (eniten lastensuojelu- ja ulkomaalaisasioissa) tai katselmus (eniten maankäyttö- ja rakennusasioissa). Asiaa selvitetään hankkimalla valituksen kohteena olevan päätöksen tehneeltä viranomaiselta lausunto sekä valittajalta ja muilta asianosaisilta selitys tai vastine. Hallinto-oikeus voi hakemuksesta myös kieltää päätöksen täytäntöönpanon. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi useimmiten hakea korkeimmasta hallinto-oikeudesta valituslupaa. Joissakin tapauksissa asiasta voi valittaa suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen on keskitetty koko Manner-Suomen maataloudellista asiantuntemusta vaativat muutoksenhaut maatilatalouden tuista, maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista ja maatalouden rakennetuista.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen saapuu vuosittain noin 2900 ratkaistavaa asiaa. Vuoden 2022 lopussa hallinto-oikeudessa oli vireillä 2344 asiaa. Hallinto-oikeuden tuomiopiiriin kuuluu neljä maakuntaa: Kanta-Häme, Keski-Suomi, Pirkanmaa ja Päijät-Häme. Asukasmäärältään Hämeenlinnan hallinto-oikeuden tuomiopiiri on Helsingin hallinto-oikeuden jälkeen toiseksi suurin, sillä sen tuomiopiirissä on asukkaita lähes 1,2 miljoonaa. Tuomiopiirin alueeseen kuuluu 66 kuntaa. Hallinto-oikeutta johtaa ylituomari apunaan hallintopäällikkö. Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa oli vuoden 2022 lopussa henkilöstöä 68. Lainkäyttötehtävissä toimivia oli noin 50, jotka olivat jakautuneena kahteen osastoon. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kansliaan kuuluvat kirjaamo ja asiakaspalvelu, henkilöstö-, talous- ja yleishallinto sekä kirjasto- ja tietopalvelu.

Työtilasto 2022

	Vireillä 1.1.2022	Saapunut	Ratkaistu	Vireillä 31.12.2022	Muutos +/-
Kaikki asiat yhteensä	2286	2904	2844	2346	60
Valtio-oikeus	52	31	35	48	- 4
Yleishallinto-oikeus	113	151	152	112	- 1
Opetus ja sivistystoimi	34	43	31	46	+ 12
Valtion virkamiehet	14	13	10	17	+ 3
Työvoima-asiat	6	8	5	9	+ 3
Turvallisuus, yleinen järjestys ja eräät luvat	43	45	38	50	+ 7
Valtio-oikeus ja yleishallinto yhteensä	262	291	271	282	+ 20
Kunnallisasiat	108	96	108	96	- 12
Kirkollisasiat	4	8	5	7	+ 3
Itsehallinto yhteensä	112	104	113	103	- 9
Ulkomaalaisasiat yhteensä	281	280	312	249	- 32
Maankäyttö- ja rakennusasiat	180	169	161	188	+ 8
Tieasiat	5	4	5	4	- 1
Kiinteistöasiat	2	3	2	3	+ 1
Rakentaminen yhteensä	187	176	168	195	+ 8
Ympäristönsuojelu	32	24	26	30	- 2
Vesitalous	20	8	11	17	- 3
Luonnonsuojelu	27	32	35	24	- 3
Ulkoilu ja leirintä	0	3	0	3	+ 3
Asuntotuotanto ja asuntoasiat	0	1	0	1	+ 1
Ympäristö yhteensä	79	68	72	75	- 4
Sosiaaliasiak	744	946	871	819	+ 75
Terveystoiminta ja sairaanhoito	212	620	611	221	+ 9
Lääkeasiat ja apteekkilaitos	1	1	2	0	- 1
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	957	1567	1484	1040	+ 83
Oikeushenkilöt ja teollisoikeudet	9	4	5	8	- 1
Elinkeinoasiat	25	12	12	25	0
Maa- ja metsätalous	5	13	7	11	+ 6
EU:n rakennerahastojen tukitoimet	61	60	52	69	+ 8
Liikenne ja viestintä	35	107	77	65	+ 30
Taloudellinen toiminta mukaan lukien					
liikenne- ja viestintäasiat yhteensä	135	196	153	178	+ 43
Tulo- ja varallisuusvero	250	173	256	167	- 83
Arvonlisävero	1	0	1	0	- 1
Ajoneuvoja koskevat verot ja maksut	4	7	3	8	+ 4
Valmisteverot ja tulliasiak	0	0	0	0	0
Muut verot ja verotusmenettely	18	42	11	49	+ 31
Verot yhteensä	273	222	271	224	- 49
Muut asiat	0	0	0	0	0

Käsittelyajat 2022

Pääasiaryhmä	Määrä	Keskim. käs. aika (kk)	- 3 kk	3-6 kk	6-9 kk	9-12 kk	yli 12 kk
Valtio-oikeus	271	10,4	48	20	49	46	108
Itsehallinto	113	11,6	20	9	9	10	65
Ulkomaalaisasiat	312	11,5	35	19	42	53	163
Rakentaminen	168	14,2	12	12	5	13	126
Ympäristö	72	13,6	5	9	6	1	51
Sosiaali- ja terveydenhuolto	1484	8,5	90	495	293	252	354
Taloudellinen toiminta	153	9,0	25	30	37	15	46
Verot	271	9,9	22	54	69	49	77
Yhteensä	2844	9,7	257	648	510	439	990
%-osuus	100 %		9 %	23 %	18 %	15 %	35 %

Ratkaisujen lopputulokset 2022

Pääasiaryhmä	Ratkaistu	Ei muutosta	Muutettu	Muutettu/kumottu	Muutettu/kumottu ja palautettu	Palautettu	Hakemus hyväksytty	Hakemus hylätty	Siirretty	Ei tutk. tai rauennut
Valtio-oikeus	271	196		8	10	1	1	2	7	46
Itsehallinto	113	63	7	10	3				1	29
Ulkomaalaisasiat	312	166		29	21	52			13	31
Rakentaminen	168	84	11	31	6				2	34
Ympäristö	72	45	1	6	3	4				13
Sosiaali- ja terv. huolto	1484	528	3	55	24	2	583	70	6	213
Taloudellinen toiminta	153	92	1	8	8	1			2	41
Verot	271	217	6	12	2	7			16	11
Muut	0					0				
Yhteensä	2844	1391	29	159	77	67	584	72	47	418
%-osuus	100 %	48,9 %	1,0 %	5,6 %	2,7 %	2,4 %	20,5 %	2,5 %	1,7 %	14,7 %

Talous, tulostavoitteet ja tulokset

	Vuosi 2022	Vuosi 2021	Vuosi 2020	Vuosi 2019
Toimintamenot (€)	5 654 428	5 516 856	5 313 452	5 042 287
Henkilöstön määrä (htv*)	68,3	67,2	65,3	62,3
Ratkaistut asiat	2844	2834	2686	2581
Taloudellisuus (€/työmäärä**)	1154	1188	1161	1207
Tuottavuus (työmäärä**/htv)	72	69	70	67
Keskimääräinen käsittelyaika	9,7 kk	9,8 kk	9,6 kk	8,5 kk
Yli vuoden vireilläolleiden määrä vuoden lopussa	382	295	296	276
Suulliset ja katselmukset (ratkaistujen asioiden määrä / liittyvien asioiden määrä)	57/81	98	75	125

* Henkilötyövuosiin lasketaan myös aika, jonka henkilö on poissa työstä esim. sairauden tai loman takia.

** Työmäärä lasketaan kertomalla ratkaistujen asioiden määrä niiden vaativuuden mukaan annetuilla kertoimilla.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden johtoryhmä.

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUDEN HENKILÖKUNTA 31.12.2022

Ylituomari

Tiina Hyvärinen

Jäsenet

Susanna Aspelund

Anneli Aura (2. osaston pj)

Mia Ekman

Maria Jokinen

Virpi Juujärvi

Eriikka Kaipainen

Liisamaija Kangas (ma.)

Anna-Kristiina Karikko

Marianne Kivistö

Ari Koskinen

Minna Koskinen

Maria Kuusinen

Sari Laakkonen (ma.)

Kaija Laitanen

Jussi-Pekka Lajunen

Vilma Laukkarinen (ma.)

Pasi Mäkelä (ma.)

Juhana Niemi (1. osaston pj)

Paula Pihlava

Hanna Punta

Tapani Raitanen (ma.)

Tuomas Salo

Ria Savolainen

Hanna-Maria Schiestl

Vesa Sirkesalo

Jaakko Sivonen

Elina Tanskanen

Taru Torkkola

Marja Tuominen

Jyri Vesanto

Johanna Virmavirta

Asessorit

Antti Mikkonen

Hanna Saloranta

Esittelijät

Heidi Aalto (ma.)

Vuokko Alitalo

Henna Haapanen (ma.)

Laura Hakala (ma.)

Maiju Hakola (ma.)

Laura Hämäläinen (ma.)

Juho Kalliokoski

Arja Kokko

Vilma Lehmonen (ma.)

Kaisa Mäkelä (ma.)

Katja Rosala

Sonja Rouhento (ma.)

Katja Ryttilahti

Olli Toivonen (ma.)

Johanna Vihtonen (ma.)

Virkavapaudet

Pihla Pelkiö-Ruohela (vv.)

Katja Silander (vv.)

Anette Ståhl-Aalto (vv.)

Tiia Vuoristo (ma.) (vv.)

Käräjänotaari

Vilma Lehmonen (ma.)

Lainkäyttösihteerit

Marja Iivonen

Julian Kettunen (ma.)

Sirpa Laakso

Iida Teriö (ma.)

Emilia Tuomola (ma.)

Roosa Vanhanen

Suvi Värtinen (ma.)

Tuire Väänänen (ma.)

Virkavapaudet

Kirsi Koukku

Tiia Pekkala

Kanslia

Elina Kurronen, hallintopäällikkö

Kaisa Laukka, apulaiskirjaaja

Teemu Nurmi, notaari

Mari Paananen, kirjaamosihteeri

Sari Pohjola, taloussihteeri

Elina Rauhamäki, informaattikko

Outi Rättyä, henkilöstösihteeri

Marjo Salonen, kirjaaja

Valtioneuvoston määräämät sivutoimiset asiantuntijajäsenet

Lastensuojeluasiat

Päivi Ahvenus
Anne Behm
Sini Hakala
Satu Jokinen
Raija Koskinen
Marjo Laukkanen
Milja Markkanen
Ulla Mutikainen
Taina Niiranen
Anne Olenius
Marika Paasikoski-Junninen
Salla Rikander
Anne Seppälä
Heikki Sillanpää
Jaana Vilpas

Kehitysvammaisten erityishuoltoasiat

Raija Koskinen
Satu Jokinen
Milja Markkanen

Mielenterveysasiat

Kati Kallio
Anna-Leena Kirkkola
Riitta Lehtonen-Tuomi
Tiina Tuominen

Päihdehuoltoasiat

Arja Iho
Sirpa Karjalainen-Niskanen
Jukka Kurunsaari
Erja Virtanen

Tartuntatautiasiat

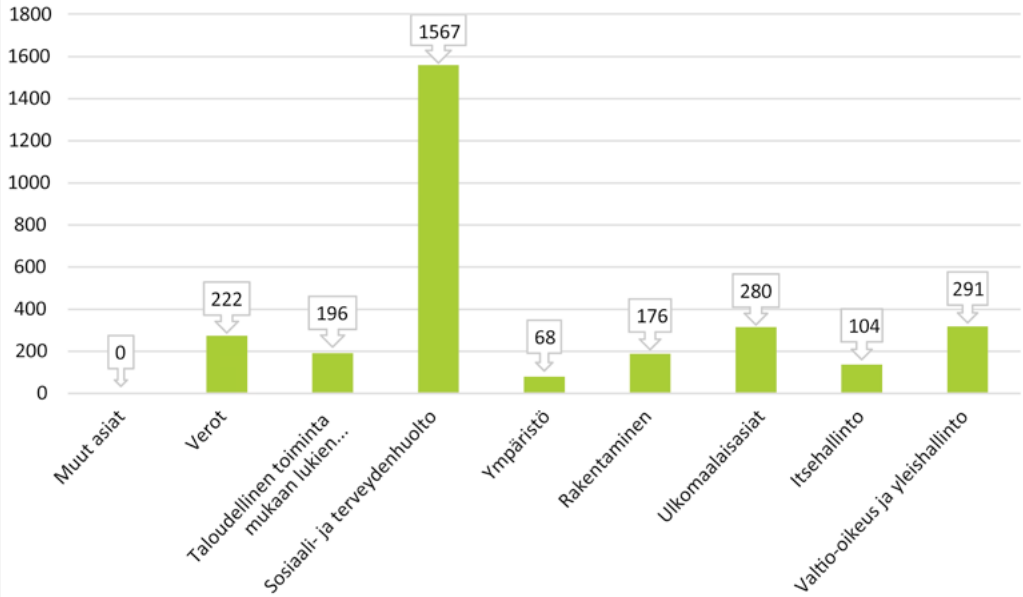
Tarja Marjamäki
Kustaa Piha

Adoptioasiat

Raija Koskinen
Milja Markkanen
Anne Seppälä

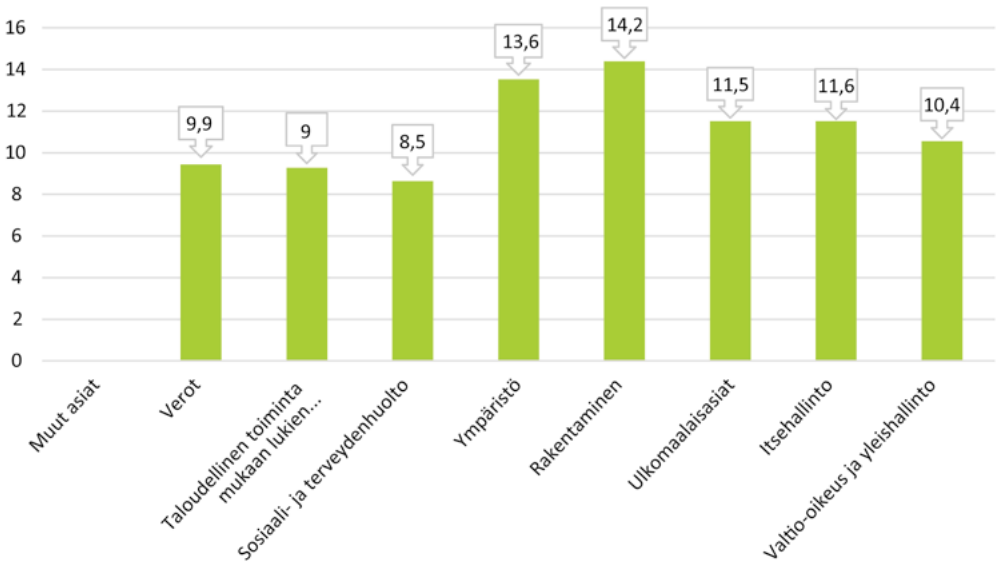
Saapuneet asiat pääasiaryhmittäin 2022

(yhteensä 2904)

Keskimääräinen käsittelyaika pääasiaryhmittäin 2022

Kaikkien asioiden keskiarvo 9,7 kk

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUS

Käyntiosoite: Arvi Kariston katu 5

Postiosoite: Raatihuoneenkatu 1
13100 Hämeenlinna

Kirjaamo, asiakaspalvelu: 029 56 42210

Sähköposti:
hameenlinna.hao@oikeus.fi

Kotisivu:
www.oikeus.fi/hallintooikeudet/hameenlinnanhallinto-oikeus/fi/index.html

Sähköinen asiointipalvelu:
https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#

Hämeenlinna 2023

Kuvat Kanta-Hämeen kuvapankki
Taitto Offset-Kolmio Paino Oy